

SACRIFICIU ȘI SUPRAVIETUIRE

**Armata Română în Cotul
Donului și Stepa Calmucă**

1942-1943

editura

Miidecărți

Bragadiru - 2019

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE.....	7
INTRODUCERE.....	11
LISTA ABREVIERILOR.....	15
CAPITOLUL I. Românii în ecuația Stalingradului	19
CAPITOLUL II. Concepția întrebuințării Armatelor 3 și 4 române în zona de operații Stalingrad. Proiectul „Grupul de armate Don”	38
CAPITOLUL III. Situația internă a României	45
CAPITOLUL IV. Marșul spre necunoscut.....	60
CAPITOLUL V. Aprovizionarea și dotarea unităților din linia I.; Precizia germană nu a funcționat și pentru Armata Română ..	71
CAPITOLUL VI. Contradicții româno-germane privind dispozitivul de luptă	88
CAPITOLUL VII. Reducerea efectivelor luptătoare, prin reorganizare. Acțiuni de luptă premergătoare contraofensivei sovietice.....	109
CAPITOLUL VIII. Viață și moarte în linia I. În așteptarea marelui atac.....	120

**CAPITOLUL IX. Dinamica luptelor pentru Stalingrad și
pregătirea contraofensivei sovietice.**

Septembrie – 19 noiembrie 1942 132

CAPITOLUL X. Marea înclăștare (Operațiunea „Uranus”)

19 – 24 noiembrie 1942 143

CAPITOLUL XI. Rezistența Armatei 3 române, pe râul Cir .. 171

CAPITOLUL XII. Acțiunile Armatei 4 române în Stepa Calmuță.

20 noiembrie – 12 decembrie 1942 183

**CAPITOLUL XIII. Participarea Armatei 4 române la Operațiunea
„Viscolul” și retragerea spre valea Manîci**

12 – 30 decembrie 1942 202

CAPITOLUL XIV. Stigmatizarea armatei române.

Degradarea relațiilor inter-umane româno-germane..... 214

CAPITOLUL XV. Regruparea supraviețuitorilor.

Marșul spre țară 222

EPILOG 241

**Anexa nr. 1. UMILIREA MILITARILOR ROMÂNI,
DE CĂTRE ALIAȚII GERMANI - extrase din documente - 245**

**Anexa nr. 2. RAPOARTE INFORMATIVE
PRIVIND STAREA DE SPIRIT 270**

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ 283

CAPITOLUL I

Românii în ecuația Stalingradului

Deși, semnatară a Tratatului de neagresiune sovieto-german, încheiat în 23 august 1939, cunoscut în istoriografie ca „Tratatul Ribbentrop - Molotov”¹, Germania și-a urmat cu consecvență, având drept țintă teritoriile din estul Europei, liniile directe ale politicii sale externe, în ceea ce privește asigurarea spațiului vital pentru poporul german, arian, cuprinse în cartea de căpătâi a nazismului, „Mein Kampf”, în care se specifica: „Politica externă a statului rasist trebuie să asigure mijloacele de existență pe această planetă, a rasei pe care o grupează un stat, stabilind un raport social clar, viabil și în conformitate cu legile naturale între numărul și creșterea populației pe de o parte, valoarea și întinderea teritoriului, pe de altă parte.... Numai un spațiu suficient asigură unui popor libertatea de existență”².

Hitler considera granițele din 1914, ca fiind fără valoare pentru viitorul națiunii germane³, iar scopul urmărit nu putea fi atins decât prin expansiunea spre Răsăritul Europei, în detrimentul Rusiei sovietice și al țărilor limitrofe acesteia, astfel că, pentru asigurarea spațiului și resurselor necesare poporului german, aceasta trebuia zdrobită, rasa slavă, inferioară, urmând să asigure „belșugul” poporului

1 Vezi Em. Bold, I. Ciupercă, *Europa în derivă*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2001, pp. 221-258; Viorica Moisuc, *Istoria relațiilor internaționale, până la mijlocul secolului al XX-lea*, Editura Fundației România de Măine, București, 2002, pp. 275-277; Valentin Ciorbea, *Din istoria secolului XX, vol. I. 1918-1939*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2006, pp. 431-436; Jean-Baptiste Duroselle, *Istoria relațiilor internaționale, vol. I 1919-1947*, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2006, p. 187-189.

2 Adolf Hitler, *Mein Kampf, vol. II, Mișcarea național-socialistă*, Editura Beladi, f.l., 1997, p.230.

3 *Ibidem*, p. 234.

german. Despre viitoarea organizare a Europei, Hitler afirma în anul 1934 că „în centru voi crea nucleul Marii Germanii, care va fi trainic ca un monolit. În jurul lui vor fi Austria, Boemia și Moravia, Polonia de vest și blocul de nezdruncinat a 100.000.000 de oameni fără nici o crăpătură, fără elemente străine. După aceea, confederația de est: Polonia, statele baltice, Ungaria, țările balcanice, Ucraina, ținuturile de pe Volga, Gruzia... Aceasta va fi confederația unor state vasale – fără armată, fără politică separată și economie proprie”⁴.

După declanșarea războiului în septembrie 1939 și obținerea victoriilor fulger în vestul Europei, Hitler își face cunoscută intenția de a ataca Rusia Sovietică. Subestimând nu atât valoarea și capacitatea combativă a Armatei Roșii, cât efectivele pe care le poate mobiliza aceasta, Hitler spera într-o victorie rapidă prin care, înfrângerea Rusiei să determine Marea Britanie să încheie pacea cu Germania, aceasta devenind, așa cum afirma, în fața generalilor săi, la Berghof, în 31 iulie 1940, „stăpânii Europei, inclusiv al Balcanilor”⁵.

De asemenea, conform declarațiilor fostului șef de stat major al OKW-ului, Wilhelm Keitel⁶, făcute la Nürnberg, Hitler se temea ca nu cumva U.R.S.S.-ul să împiedice accesul Germaniei la petrolul românesc, care asigura jumătate din nevoile de combustibil ale armatei germane (150.000 tone, dintr-un necesar de 350.000 tone)⁷.

Odată ce intenția de a ataca Rusia a fost avansată, în vara anului 1940, începând cu 01 august, generalul Halder întocmește planurile agresiunii, care era preconizată a avea o durată scurtă, de 5 luni⁸.

În paralel cu preparativele declanșării atacului, relațiile oficiale, diplomatice, dintre cele două state - Germania și URSS - se desfășurau în condiții normale, pactul sovieto-german producându-și efectele economice în continuare, drept pentru care, Germania primea mari cantități de petrol și grâu, rezerve de hrană

4 Hermann Rauschning, *The Voice of Destruction*, New York, 1940, pp. 124-125.

5 Jacques de Launay, *Mari decizii ale celui de-al doilea război mondial, vol.I*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p. 259.

6 **Wilhelm Keitel** - feldmareșal, șeful Înaltului Comandament al Wehrmachtului (OKW) pe toată durata existenței acestei structuri (februarie 1938-mai 1945). A semnat în data de 8/9 mai 1945 actul final al capitulării totale și necondiționate a Germaniei. Condamnat la moarte în urma Procesului de la Nürnberg, a fost spânzurat la 16 octombrie 1946. (Gheorghe Buzatu, Stela Cheptea, Marusia Cîrstea, editori, *Pace și război (1940-1944). Jurnalul Mareșalului Ion Antonescu (comentarii, anexe, cronologie). I Preludii. Explozia. Revanșa (4.IX.1940-31.XII.1941)*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2008, p. 133).

7 Andrew Roberts, *Furtuna războiului*, Editura Litera, București, 2013, p. 239.

8 Jacques de Launay, *op. cit.*, p. 268.

și materii prime din URSS⁹. Mai mult, pe perioada când strategii militari germani finalizau planurile invaziei, în 18 noiembrie 1940 se desfășoară convorbiri sovieto-germane, cu caracter politic, între Ribbentrop și Molotov, la invitația părții germane, în scopul definitivării poziției celor doi parteneri, în perioada imediat următoare, convorbiri în timpul cărora s-a avansat, inclusiv, propunerea ca URSS-ul să se alăture Axei,¹⁰ pentru înfrângerea Marii Britanii¹¹. Ulterior, în 10 ianuarie 1941, s-a încheiat un nou tratat germano-sovietic, care consfințește înțelegerile economice stabilite în noiembrie, la Berlin, precum și cele legate de frontiere¹².

Toate acestea, nefiind decât jocuri diplomatice abile, menite a distrage atenția lui Stalin de la adevăratele intenții germane, la 18 decembrie 1940, Hitler semnează Directiva nr. 21, denumită Operațiunea „Barbarossa”, care prevedea „distrugerea forțelor sovietice masate în vestul URSS-ului, printr-o penetrare profundă a teritoriului inamic, împiedicarea retragerii formațiunilor inamice, capabile de luptă, în interiorul teritoriului sovietic”¹³, obiectivul fiind ocuparea rapidă a întregii părți europene a Rusiei Sovietice, până la o linie mergând de la Arhanghelsk, la Astrahan¹⁴.

În privința modului de desfășurare a planului de distrugere a Rusiei Sovietice au existat, de la început, divergențe între punctul de vedere al lui Hitler și cel al conducerii OKH-ului; în timp ce Hitler gândea desfășurarea întregii operațiuni pe baza considerentelor politico – economice, dorind distrugerea definitivă a economiei de război sovietice prin cucerirea zonelor industrializate din bazinul Donețului, a câmpurilor petrolifere din Caucaz și a zonelor bogate în resurse naturale din Ucraina, concomitent cu cucerirea Leningradului pentru controlul Balticii, acționând pe direcții divergente, OKH-ul propunea scindarea dispozitivului sovietic printr-un atac concentrat în zona centrală, puternic industrializată a Moscovei, obținând, astfel, supremația și controlul în zona centrală a frontului¹⁵.

În final, decizia a fost luată în data de 31 ianuarie 1941¹⁶, forța de atac fiind împărțită în trei grupuri de armate, care urmau să acționeze concomitent, pe trei direcții principale de atac, diferite, astfel: Grupul de armate „Nord”, comandat de

9 Vezi Andrew Roberts, *op. cit.*, pp. 248; 251.

10 Liddel Hart, *Istoria celui de-al doilea război mondial, vol I*, Editura Orizonturi, București, p. 200.

11 Jacques de Launay, *op. cit.*, p. 269.

12 Liddel Hart, *op. cit.*, p. 203.

13 Erich von Manstein, *Victorii pierdute. Memoriile de război ale celui mai strălucit general al lui Hitler*, Editura Elit, Iași, p. 169.

14 Alexander Werth, *Un corespondent englez pe frontul de est*, Editura Politică, București, 1970, p. 75.

15 Vezi Erich von Manstein, *op. cit.*, pp.169-170.

16 Jacques de Launay, *op. cit.*, p. 270.

Respectiv pentru ca în cele trei câmpuri de luptă, feldmareșalul Ritter von Leeb¹⁷, urma să atace din Prusia Răsăriteană, traversa țările baltice și, împreună cu armata finlandeză, să cucerească Leningradul; Grupul de armate „Centru”, comandat de feldmareșalul Fedor von Bock¹⁸, urma să acționeze, spre centru, din Varșovia spre Minsk, Smolensk și să cucerească, în final, Moscova; Grupul de Armate „Sud”, aflat sub comanda feldmareșalului Gerd von Rundstedt¹⁹, urma să opereze în partea de sud a frontului, de la sud de mlaștinile Pripet și dinspre România spre Odessa, cucerirea Kievului și a Ucrainei, ulterior dezvoltând ofensiva spre Caucaz, pentru cucerirea câmpurile petrolifere²⁰.

Atacul asupra Rusiei Sovietice a fost declanșat în dimineața zilei de 22 iunie 1941, când, fără o prealabilă declarație de război, forța de invazie, cuprinzând „160 divizii, dintre care 19 blindate și 15 motorizate, însumând 3.050.000 militari, 3550 tancuri, peste 7000 de tunuri și 2000 avioane de luptă”²¹, a trecut la ofensivă, pe întreg frontul, de la Marea Baltică, la Marea Neagră, urmărind atingerea aliniamentului cuprins între Arhanghelsk și Marea Caspică, cu ocuparea Leningradului, Moscovei și deținerea controlului pe linia Volgăi.

Datorită rezistenței, atât a Leningradului, cât și a Moscovei, precum și a declanșării contraofensivei sovietice la începutul lunii decembrie 1941 „pe un front de peste 1000 km, de la Kalinin, la Eleț”²², la începutul anului 1942 întregul dispozitiv ofensiv german se găsea în impas. Preconizata campanie fulger nu a reușit să-și atingă obiectivele, ceea ce a determinat regândirea planului de acțiune.

Astfel, prin Directiva nr. 41 din 5 aprilie 1942, Hitler fixează ca obiectiv, nimicirea a „tot ceea ce le mai rămâne sovieticilor din capacitatea lor defensivă

17 **Wilhelm Ritter von Leeb** (05.09.1876 – 29.04.1956), ofițer de carieră, își datorează gradul de mareșal străpungerii Liniei Maginot. În ianuarie 1942 este eliberat din funcție la cererea sa, Hitler acceptând demisia datorită faptului că nu a reușit să cucerească Leningradul.

18 **Fedor von Bock** (03.12.1880 – 04. 05. 1945) este numit în ianuarie 1942, comandant al Grupului de armate „Sud”, iar în vara anului 1942 este trecut în rezervă, de Hitler, fiind considerat vinovat de eșecul ofensivei din vara anului 1942. Este ucis în data de 4 mai 1945, pe timpul unui bombardament aerian.

19 **Gerd von Rundstedt** (1875 - 1957) - feldmareșal, comandant al Grupului de Armate „A” în Polonia (1939) și Franța (1940). În 1941 a fost numit comandant al Grupului de Armate „Sud”, iar în anii 1942-1945 a avut comanda supremă a trupelor germane din Vest (înlocuit temporar de feldmareșalii Günther von Kluge și Walter Model). A planificat și condus ofensiva din Ardeni. (Gheorghe Buzatu, Stela Cheptea, Marusia Cîrstea, editori, *Pace și război (1940-1944). Jurnalul Mareșalului Ion Antonescu (comentarii, anexe, cronologie). I Preludii. Explozia. Revanșa* (4.IX.1940-31.XII.1941), Casa Editorială Demiurg, Iași, 2008, p. 243).

20 *Vezi ibidem*, p. 269, Liddel Hart, *op. cit.*, p. 204, Andrew Roberts, *op. cit.*, p. 254.

21 Dr. Ion Alexandrescu, ș.a., *Istoria militară a poporului român, vol. VI. Evoluția sistemului militar național în anii 1919-1944*, Editura Militară, București, 1989, p. 401.

22 *Ibidem*, p. 435.

și de a lua, cât se poate de mult, din resursele de putere economică și militară cele mai importante”²³, conștient fiind că, angajată într-un război de durată și de uzură, Germania nu poate rezista fără a avea acces la resursele naturale ale Rusiei. De altfel, încă din 2 mai 1941, raportul Statului Major Economic al Reich-ului preciza că „războiul poate fi continuat doar cu condiția ca forțele armate să fie hrănite de Rusia în cel de-al treilea an al războiului”²⁴ și „aprovizionarea cu combustibil din Caucaz este indispensabilă pentru exploatarea teritoriilor ocupate”²⁵, iar prin directiva din 21 august 1941, Hitler translața obiectivul de primă importanță, de pe cucerirea Moscovei, pe controlul Crimeei, a cuceririi bazinului Doneț și tăierea căilor de aprovizionare a Rusiei Sovietice cu produsele petroliere din regiunea Caucazului²⁶.

Hitler, așa cum afirma I.M. Maiski, în amintirile sale²⁷, era interesat în mod deosebit, de petrolul de la Baku, luarea Caucazului însemnând și căderea regimului stalinist, la fel cum același deznodământ urma să aibă și controlul transportului pe Volga, cu sau fără cucerirea Stalingradului²⁸. Referitor la acest aspect, mai târziu, pe timpul bătăliei, presa de peste ocean semnala, insistent, pe un ton necrologic, pericolul ce-l reprezenta, pentru aliați, căderea Stalingradului. În numărul din 15 septembrie 1942 al cotidianului „New-York Times”, se preciza: „Căderea Stalingradului înseamnă un dezastru nu numai pentru Rusia, ci și pentru toate națiunile aliate”²⁹, iar ziarul „Ya”, din Madrid, în aceeași zi, preluând din „Steaua Roșie”, preciza că „Stalingradul este de asemenea Baku, Grosny și Transcaucazia”, făcând referire la principalele surse de cereale, minerale, petrol, precum și la centrele industriale metalurgice, care funcționau în spațiul dintre Marea Caspică și Marea Neagră³⁰.

Același cotidian spaniol, în 13 septembrie, preia ca informație provenită din Moscova, teama nedisimulată a Rusiei Sovietice față de iminenta cădere a Stalingradului și pierderea controlului asupra cursului inferior al Volgăi, afirmându-se că „niciodată nu s-a văzut și nu s-a înțeles mai bine ca aici, că armata sovietică

23 Adolf Hitler, *Directivele de război*, Editura Elit, Iași, f.a., p. 247.

24 Liddel Hart, *op. cit.*, p. 205.

25 *Ibidem*.

26 *Ibidem*, p. 224.

27 I. M. Maiski, *Amintirile unui ambasador sovietic*, Editura Politică, București, 1967, p. 338.

28 Victor Suvorov, *Ultima republică, vol. I. De ce a pierdut Uniunea Sovietică al doilea război mondial?*, Editura Polirom, București, 2010, p. 227.

29 Arhiva C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar 12165, f. 87.

30 *Ibidem*.

Respectiv, luptă și moare pentru viitoarea prosperitate a Statelor Unite și pentru existența Marii Britanii”³¹.

În ceea ce privește campania anului 1942, Hitler, subordonând strategia militară necesităților politico-economice, a gândit corect, însă, pe parcurs, având o viziune denaturată asupra resurselor militare ale Rusiei, nu a ținut cont de disproportionalitatea dintre valoarea forțelor proprii și atingerea scopurilor propuse, raportate la capacitatea de refacere și împrosfătare a resurselor militare, în special umane, a URSS.

Revenind la conținutul directivei din aprilie 1942, operațiunea principală urma să se desfășoare în sectorul sudic al frontului, având ca obiectiv nimicirea inamicului în fața Donului, urmând imediat cucerirea teritoriilor petrolifere din Caucaz și chiar forțarea trecerii Caucazului, Leningradul și Moscova devenind obiective secundare³².

Miza Caucazului era uriașă, întrucât, odată cucerit, pe lângă exploatarea zonelor petrolifere, Germania avea drum liber spre Iran, Siria, Egipt și India³³, prin joncțiunea cu trupele lui Rommel, din Africa³⁴. În acest fel Rusia ar fi fost izolată și s-ar fi creat condițiile atragerii Turciei în război³⁵.

În cadrul concepției strategice, ca primă fază se urmărea cucerirea Sevastopolului și ocuparea Crimeei, misiune îndeplinită la 4 iulie 1942 când, odată cu ocuparea peninsulei, a fost scurtat drumul spre Caucaz, prin peninsula Kerchi³⁶, urmând ca, ulterior, să se ajungă în Caucaz, iar inamicul din sectorul Voronej să fie nimicit prin atacuri succesive³⁷.

În privința Stalingradului, Directiva nr. 41 prevedea că „trebuie să se încerce să se atingă chiar Stalingradul sau măcar să se ajungă în raza de acțiune a armelor noastre grele, pentru ca el să dispară ca depozit de armament și nod de comunicații”³⁸. Așadar, în strategia inițială nu fusese luată în calcul cucerirea orașului, ci doar distrugerea capacității industriale a acestuia și blocarea transporturilor pe Volga³⁹. Planul cuprindea ruperea frontului și cucerirea Voronejului, zdrobirea

31 *Ibidem*, f. 89.

32 Adolf Hitler, *Directivele de război*, Editura Elit, Iași, f.a., p. 248.

33 I. M. Maiski, *op. cit.*, p. 338.

34 Adrian Pantea ș. a., *Români la Stalingrad*, Editura Militară, București, 1992, p. 9.

35 Vezi I. I. Iakubovski, *Pământul în flăcări*, Editura Militară, București, 1981, p. 78; G. A. Deborin,

Al doilea război mondial, Editura Politică, București, 1960, p. 320.

36 Dr. Ion Alexandrescu, ș.a., *op. cit.*, p. 469.

37 Adolf Hitler, *Directivele de război*, Editura Elit, Iași, f.a., p. 249.

38 *Ibidem*, p. 251.

39 Michael K. Jones, *Stalingrad. Cum a triumfat armata roșie*, Editura Corint, București, 2007, p. 67.

forțelor sovietice dispuse la vest de Don, realizarea pătrunderii la est de Harkov și dezvoltarea ofensivei executate din raionul Voronej, de-a lungul Donului, pentru nimicirea forțelor sovietice de la vest de Don. În următoarea etapă, două grupuri de armate germane, alcătuite din Armata 6 și Armata 4 tancuri, respectiv Armata 17 și Armata 1 tancuri, urmau să înainteze concomitent, pe două direcții convergente, spre sud-est (armatele 4 tancuri și 6) și spre nord-est (armatele 1 tancuri și 17), de-a lungul Donului, făcând joncțiunea la Stalingrad. Ulterior, după anihilarea funcției acestuia, de centru comercial și nod de comunicații și blocarea Volgăi, urma ofensiva spre Caucaz, din direcțiile Rostov și Stalingrad⁴⁰, frontul pe Don, între Stalingrad și Caucaz, urmând a fi menținut de forțele aliate – români, italieni, unguri – având, în rezervă, câteva divizii germane, iar alte trupe germane amplasate ca puncte de rezistență între Orel și Don, în fața Stalingradului⁴¹.

Ofensiva germană a fost declanșată la 28 iunie 1942 prin atacul Armatei 4 Tancuri pe direcția Voronej, urmată, la 30 iulie, de Armata 6, care a început acțiunea de la nord de Harkov, către Ostrogoisk⁴².

Cucerirea Voronejului, în 6 iulie, succesele raportate pe direcțiile de înaintare, chiar dacă nu s-a reușit încercuirea forțelor sovietice aflate în retragere, i-au creat lui Hitler o stare de exaltare, ce a dus la subestimarea capacităților Armatei Roșii și la modificarea planului de acțiune inițial. La aceasta a contribuit și succesul raportat în flancul sudic, prin cucerirea Crimeei de către Armata 11 germană, comandată de generalul Erich von Manstein⁴³, și care, în planul inițial, conform Directivei 43 din 11 iulie 1942, avea misiunea de a înainta prin strâmtoarea Kerchi, până cel mai târziu la jumătatea lunii august și de a ataca vestul Caucazului, în direcțiile sud-est și est, pentru ocuparea înălțimilor situate la nord de Novorossisk și porturilor Anapa și Novorossisk, ulterior ocuparea regiunii Maikop⁴⁴.

40 Vezi Mihai Vasile-Ozunu, Petre Otu, *Înfrânți și uitați. Românii în bătălia Stalingradului*, Editura Ion Cristoiu, București, 1999, p. 82; Jacques de Launay, *op. cit.*, vol. II, p. 27; Antony Beevor, *Stalingrad*, Editura Rao, București, 2009, pp. 109-120; Michael K. Jones, *op. cit.*, pp. 66-68; V. I. Ciuikov, *Început de drum – memorii de război*, Editura Militară, București, 1962, p. 57.

41 Adolf Hitler, *Directivele de război*, Editura Elit, Iași, f.a., p. 252.

42 Mihai Vasile-Ozunu, Petre Otu, *op. cit.*, p. 82.

43 **Erich von Manstein** (1887 - 1973) - feldmareșal. A luptat sub comanda feldmareșalului Rundstedt în campaniile din Polonia și Franța. A fost comandant al Armatei 11 germane după moartea generalului Ritter von Schobert (septembrie 1941 - noiembrie 1942). În perioada noiembrie 1942 - martie 1943 a comandat Grupul de Armate "Don". (Gheorghe Buzatu, Stela Cheptea, Marusia Cîrstea, editori, *op. cit.*, p. 305).

44 Adolf Hitler, *op. cit.*, pp. 260-261.

În vederea realizării unei mai bune coordonări a forțelor, Hitler reorganizează Grupul de armate „Sud”, prin divizarea acestuia în două grupuri, astfel:

- Grupul de armate „B”, comandat de feldmareșalul Fedor von Bock, care avea în componență Armata 4 tancuri germană, Armatele 2 și 6 gemane și Armata 2 ungară;
- Grupul de armate „A”, sub comanda feldmareșalului Wilhelm von List⁴⁵, în a cărui componență intrau Armata 1 tancuri germană, Armatele 11 și 17 germane și Armata 8 italiană⁴⁶.

Nemulțumit de eșecul Grupului de armate „B” în privința încercuirii trupelor sovietice aflate în retragere, Hitler îl înlocuiește, în 15 iulie, pe von Bock cu generalul Maximilian von Weichs⁴⁷, iar mai târziu, la 9 septembrie, este destituit și feldmareșalul von List, comanda Grupului de armate „A” fiind preluată de Hitler, personal⁴⁸.

În ziua de 17 iulie 1942, Armata 6 germană, comandată de generalul Friedrich Paulus⁴⁹, atinge aliniamentul râului Cir, intră în contact cu trupele sovietice aparținând Frontului Stalingrad, moment în care începe Bătălia Stalingradului⁵⁰.

Convins de superioritatea forțelor germane și imposibilitatea armatei sovietice de a se reface în urma pierderilor suferite și a retragerii sistematice spre est, precum și de cucerirea, la 4 iulie, a Crimeei, de către Armata 11 germană, Hitler emite, la 23 iulie 1942, celebra Directiva nr. 45, act considerat ca fiind o mare eroare strategică, datorită dispersării forțelor, fapt ce a determinat crearea între cele două grupuri de armate, a unui spațiu de 500-600 km⁵¹. Aceasta prevedea ca cele două obiective – Stalingradul și câmpurile petrolifere din Caucaz – să fie cucerite simultan de către cele două grupuri de armate, astfel: „Grupul de armate „A” avea misiunea de a încercui și de a nimici forțele inamice care au scăpat trecând Donul în sectorul

45 **Wilhelm Siegmund List** (1880 - 1971) - feldmareșal. Demis în septembrie 1942 de la comanda Grupului de Armate „A”, ca urmare a dezacordurilor cu Hitler. (Gheorghe Buzatu, Stela Cheptea, Marusia Cîrstea, editori, *op. cit.*, p. 136);

46 Mihai Vasile-Ozunu, Petre Otu, *op. cit.*, p. 82.

47 **Maximilian von Weichs** (12.11.1881 –27. 09.1954). În 1943 primește gradul de feldmareșal.

48 Jacques de Launay, *op. cit.*, p. 26.

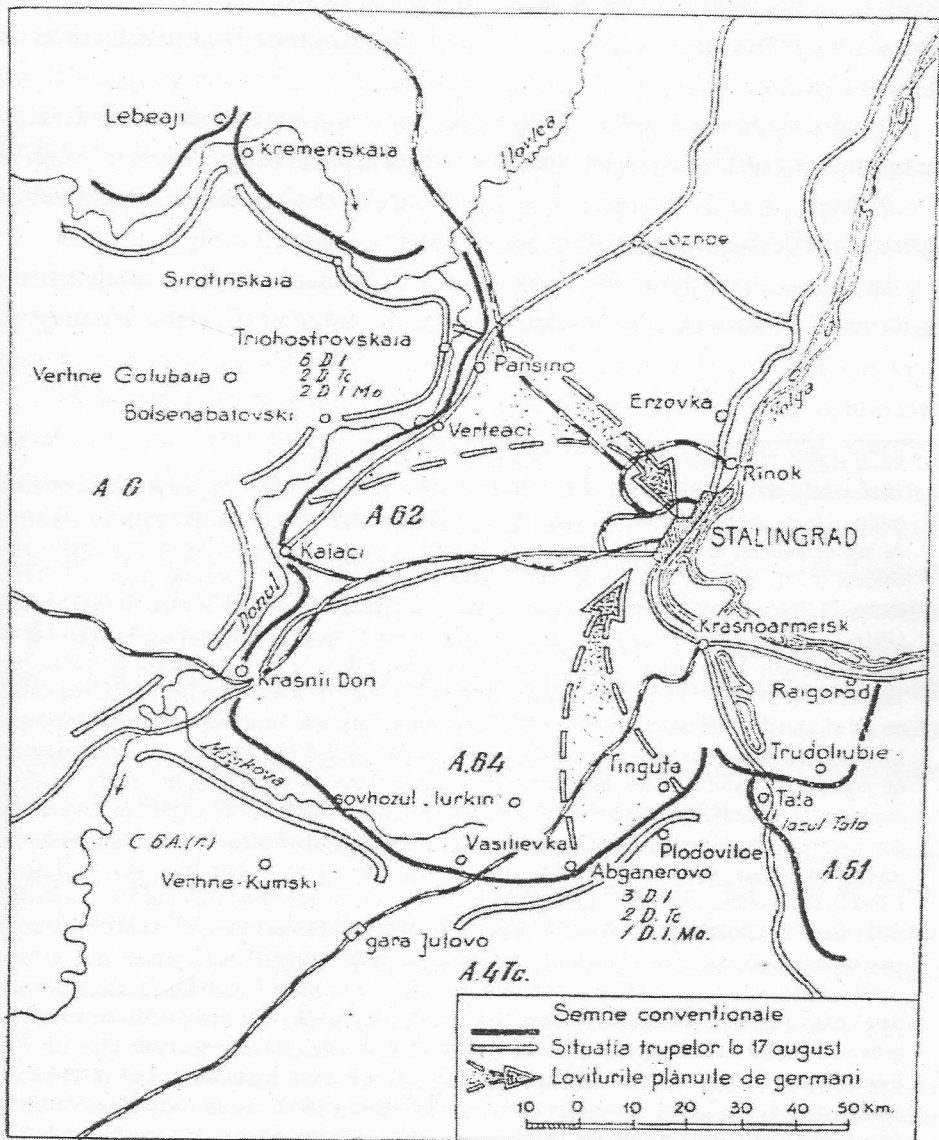
49 **Friedrich Wilhelm Ernst Paulus** (02.09.1890 – 01.02.1957). În mai 1939 este avansat la gradul de general maior și numit șef de stat major al Armatei 10 Germane, devenită Armata 6. Numit la comanda acestei armatei, conduce asediul Stalingradului. La 30 ianuarie 1943 este avansat feldmareșal, iar a doua zi, 31 ianuarie, se predă forțelor sovietice. Este eliberat în anul 1953 și își petrece ultimii ani din viață, în RDG.

50 Gheorghe Buzatu, *Dosare ale războiului mondial*, Editura Junimea, Iași, 1978, p. 103.

51 xxx, *Veteranii pe drumul onoarei și jertfei. De la Stalingrad, la Bătălia Moldovei, august 1942-august 1944*, Editura Vasile Cârlova, f. l., 1997, p. 4.

de sud și sud-est de Rostov. Ulterior, misiunea cea mai importantă era ocuparea coastei orientale a Mării Negre și eliminarea porturilor și flotei inamice.

Planul german pentru zdrobirea trupelor sovietice lângă Volga prin două lovituri concentrice

Când va începe înaintarea, va trece prin Kerçi și Corpul de munte român, din subordinea Armatei 11. Se va ocupa trecătoarea Kuban și înălțimile Maikop și Armavir. Ulterior, un grup de forțe rapide va ocupa Groznâi și în cursul ofensivei de-a lungul Mării Caspice va fi ocupată regiunea Baku.

Grupul de armate „B” a primit misiunea de a asigura apărarea Donului printr-o ofensivă asupra Stalingradului și de a zdrobi grupurile inamice care se află acolo în curs de organizare, de a ocupa și de a bara peninsula dintre Don și Volga, precum și fluviul însuși.

Imediat după aceea, unele unități rapide vor trebui angajate de-a lungul Volgăi, cu ordinul de a forța până la Astrahan și de a bara acolo brațul principal al Volgăi⁵².

Numele de cod al acțiunii spre zona petroliferă Caucaz era „Edelweis”, iar operațiunea de distrugere rapidă a Stalingradului, „Heron”.

În cadrul Operațiunii „Barbarossa”, armata română, ca parte componentă a forței de atac, avea o misiune bine definită, comunicată generalului Ion Antonescu⁵³,

52 Adolf Hitler, *Directivele de război*, Editura Elit, Iași, f.a., pp. 269-270.

53 **Mareșalul Ion Antonescu** s-a născut la 2/14 iunie 1882 la Pitești. După efectuarea studiilor militare între anii 1898-1904, în anul 1904 își începe activitatea în armata română, cu gradul de sublocotenent, locotenent (1908), căpitan (1912), maior (1916), locotenent-colonel (1917), colonel (1921), general de brigadă (1931), general de divizie (1937), general de armată (1941), mareșal (22 august 1941). Participă la campania din Bulgaria în 1913, la Primul Război Mondial (1916-1918), îndeplinind în 1917-1918 funcția de șef al secției de operații a Marelui Cartier General român. Între anii 1922-1926 este numit atașat militar la Paris, Londra și Bruxelles, între 1927-1929 și 1931-1933 este comandant al Școlii Superioare de Război din București, este delegat ca șef al Marelui Stat Major (1933-1934), Ministru al Apărării Naționale și apoi, ad-interim al Ministerului Aerului și Marinei (1937-1938). Între anii 1938-1940, datorită atitudinii ostile față de regimul lui Carol al II-lea, este demis din cadrele active ale armatei și, în 01 iulie 1940 este internat din ordinul regelui la Mănăstirea Bistrița de unde evadează în 27 august. În 4 septembrie este chemat la Pălat și investit de Carol al II-lea cu mandat pentru formarea unui nou guvern. Este investit Președinte al Consiliului de Miniștri (5 septembrie 1940). După abdicarea lui Carol al II-lea (6 septembrie, orele 6,10), generalul Ion Antonescu devine Conducător al Statului Român. În 22 iunie 1941 declanșează războiul împotriva URSS și eliberează teritoriile cedate acesteia în vara anului 1940, continuă operațiunile militare, alături de Axă până în 23 august 1944, când, în urma loviturii de stat, este arestat și, conform sentinței Tribunalului Poporului, pronunțată în data de 17 mai 1946, este condamnat la moarte și executat împreună cu profesorul Mihai Antonescu, generalul C. Pîky Vasiliu și profesorul Gh. Alexianu, în data de 1 iunie 1946, orele 18.00, în Valea Piersicilor, din incinta închisorii Jilava. Vezi și Gheorghe Buzatu, Stela Cheptea, Marusia Cîrstea, editori, *op. cit.*, p. 47, xxx, *Antonescu. Mareșalul României și războaiele de reîntregire*. Mărturii și documente coordonate și îngrijite de Josif Constantin Drăgan, Centrul European de Cercetări Istorice Veneția, 1990, pp. 73-90, Gheorghe Buzatu, *Mareșalul Ion Antonescu, forța destinului*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2012, *passim*).